

Till Hemmansägarna i Harstena.

Hej !

För den intresserade kan jag meddela att en dokumentationspärm över Sandgärdeprojektet i dagarna blir färdig och kommer att överlämnas till Harstena Samfällighetsförening . Pärmens innehåller ungefär 400 sidor på vilka skildras projektets bakgrund, genomförande och hittillsvarande resultat. Det betyder att Sandgärdets natur och kultur skildras ur såväl kulturhistorisk som naturvetenskaplig synpunkt. Dessutom bifogas skötselmanualer och litteratur som ger stöd för det fortsatta bruket av ängsholmen och för utveckling av projektet. Utan fortsatt praktiskt och vetenskapligt utvecklingsarbete kommer projektet ej att leva, ty stillastående är tillbakagång.

Som ett kort kuriosum bifogar jag en bilaga till dokumentationen om nötskördens försäljning Anno 1922.

Samtidigt avslutar jag min roll som arbetare i Världsnaturfondens WWF skärvårdsfond. Det är inom dess skärvårdsgrupp som vi styr och finansierat projektet. Mitt intresse för Skärvården och Sandgärdet består förstås och arbetet fortsätter med delvis förnyad besättning.

Pelle på Grönsö

SANDGÄRDEPROJEKTET

Arkivpärm

Bilaga 19.

Nötförsäljning . Brev från Hjalmar Svensson, Harstena. År 1922.

Per Gräslund; Kommentar.

Som framgår av den tryckta dokumentationen kapitel I, sid 14, *Hasselskogen*

eller Nötskogen hörde Hjalmar Svensson liksom brodern Jonas Olsson^[1] till byns flitigaste nötplockare.

De ogifta bröderna bodde tillsammans i sextondelshemmanets stuga på byslätten (senare bebodd av Anders Johansson) och skötte inte bara hemmanet utan även hushållet med den äran. De kallades för Slättasbröderna. De var originella och intelligenta långt över genomsnittet.

Brevet är ställt till min farfar Albert Gräslund. Han var född och uppvuxen i Gräsmarö by. Då brevet skrevs var han sedan länge en etablerad borgare och grosshandlare i Nyköping. Han var även den förste vårdaren i vår släkt av skärgårdens natur som även är dess kultur. Inte bara den förste utan även den mest framgångsrike av släktens skärvårdare. Han blev medaljerad av Kungliga Vetenskapsakademin för sitt engagemang.

Farfar köpte under många år harstenabornas nötskörd. 1922 hade han skrivit till Slättasbröderna i samband med slutlikviden för årets nötleveranser och tydligen prisat dem och deras prestationer. Att både min pappa och farfar hade en stor beundran för dessa två i amerikanska klipperskepp illa behandlade och delvis märkta sjömän och skärkarlar för deras bildning och intelligens är väl känt i min familj.

Hjalmar värjer sig som synes blygsamt och på ett för trakten och tiden typiskt sätt för berömmet.

Farfar hade även frågat om han kunde vänta sig leveranser av torkade nypon (njupa på grytsmäl) som även de hörde till de skördar som ängen kunde ge från sina viktiga, bärande buskar och träd. Någon rätt för andra än byns ägare att skörda dem ingick inte i de folkliga äganderättsnormerna och ej heller i medeltidslagarnas skrivningar. Där föreskrevs t ex att en förbifarande som utnyttjade sin rätt till väg över annans mark fick plocka med sig högst så många nötter på sin vandring eller ritt genom en nötskog som rymdes i en vante.

Dagens allemansrätt är långt ifrån ”uråldrig” och allmänhetens tillgång till skärbons vatten eller öar var före 1940 inskränkt till den resandes rätt till passage eller rätt att rädda liv eller vrakgods. Ville man ro till någon annans holme för att plocka lingon eller blåbär så frågade man ägaren först. Att skörda annans nötter, nypon, oxelbär eller enbär kom ej på tal och bör ej heller nu göra det på Sandgärdet utanför delägarekretsen. Ängen är lika mycket odlingsmark som åker och man trampar inte på brödet. Det bör besökare till Sandgärdet upplysas om, om denne ej själv förstår det. Stigar är till för att gå på. Det mår höskörden, betet, floran och landskapsbilden bäst av. Tycker och vet

Pelle på Grönsö.

Här följer en avskrift av Hjalmar Svenssons brev:

Det borde varit en kopia av Hjalmar's prydliga folkskolestil. Tyvärr lyckades jag inte scanna in det, så det får duga med en grå och trist avskrift:

Harstenö d. 26-11 1933.

Grosshandl.

Herr Albert Gräslund.

Tusen tack för brevet av d. 18:e; Tackar även för likvid för nötterna. Det var ju roligt att de voro till belåtenhet. Det var ju ett orimligt högt pris Herr Gräslund sänt mig i likvid och jag fruktar för att Herr Gräslund tagit sig själv till skada för att tillfredsställa mig.

Angående vår finkänslighet får jag be att få upplysa Herr Gräslund att det är ett stort misstag . För min del går jag dit näsan pekar. Och vi kunna ej jämföra oss med personer bosatta på andra orter under inflytande av skolning, kunskaper och förfinade levnadsvanor. För all del gå ej och tro att vi är några Helgon eller Englar med vita vingar Granskaren behöver ej äga Falkens blick eller diplomatens ögon för att upptäcka de mörka fläckarna på de till synes alabastervita vingarna.

Några nypon finns det ei härstädes.

Hjärtliga hälsningar från Harstenö Innbyggare.

Högaktningfullt

[1] De två bröderna använde olika normer för konstruktion av efternamn. I äldre tid kallade sig en son till en Olof Svensson, så som jag tror storebrodern Jonas gjorde, då han kallades sig Jonas Olsson. Hjalmar tror jag tillämpade det nya och framträngande namngivningsbruket. Han övertog faderns efternamn som ju var Svensson.